



## Impresii scenografice din teatrul chinez

### I. Spațiul teatral

Ciclul de trei articole care urmează reprezintă structurarea pe tema rubricii a experienței culturale deosebite pe care am trăit-o cu prilejul recente vizite de două săptămîni în China, prilej pentru care mulțumesc încă o dată Consiliului Cultural și Educației Socialiste și conducerii A.T.M.

Nici nu aș putea numi altfel decît „impresii” gândurile unui european care ia pentru prima oară un contact direct cu civilizația unei țări din Extremul Orient, țară de întinderea unui continent, avînd o populație ce reprezintă aproape un sfert din cea a globului și care și-a rafinat civilizația de-a lungul a patru mii de ani de istorie consemnată.

Structurarea pe tema scenografiei a fost înlesnită de programul vizitei, alcătuit fără cusur de gazdele mele — Asociația Chineză de Teatru (A.C.T.). Programul a cuprins contacte cu spații teatrale tradiționale și moderne, spectacole de operă tradițională chineză și de teatru modern, vizite în institute de teatru, expoziții și muzee, vizitarea unor monumente istorice de arhitectură, contacte cu scenografi chinezi. Aria geografică vizitată s-a limitat la Coasta de Est și a cuprins trei orașe mari: Beijing, Shanghai și Guangzhou (Canton).

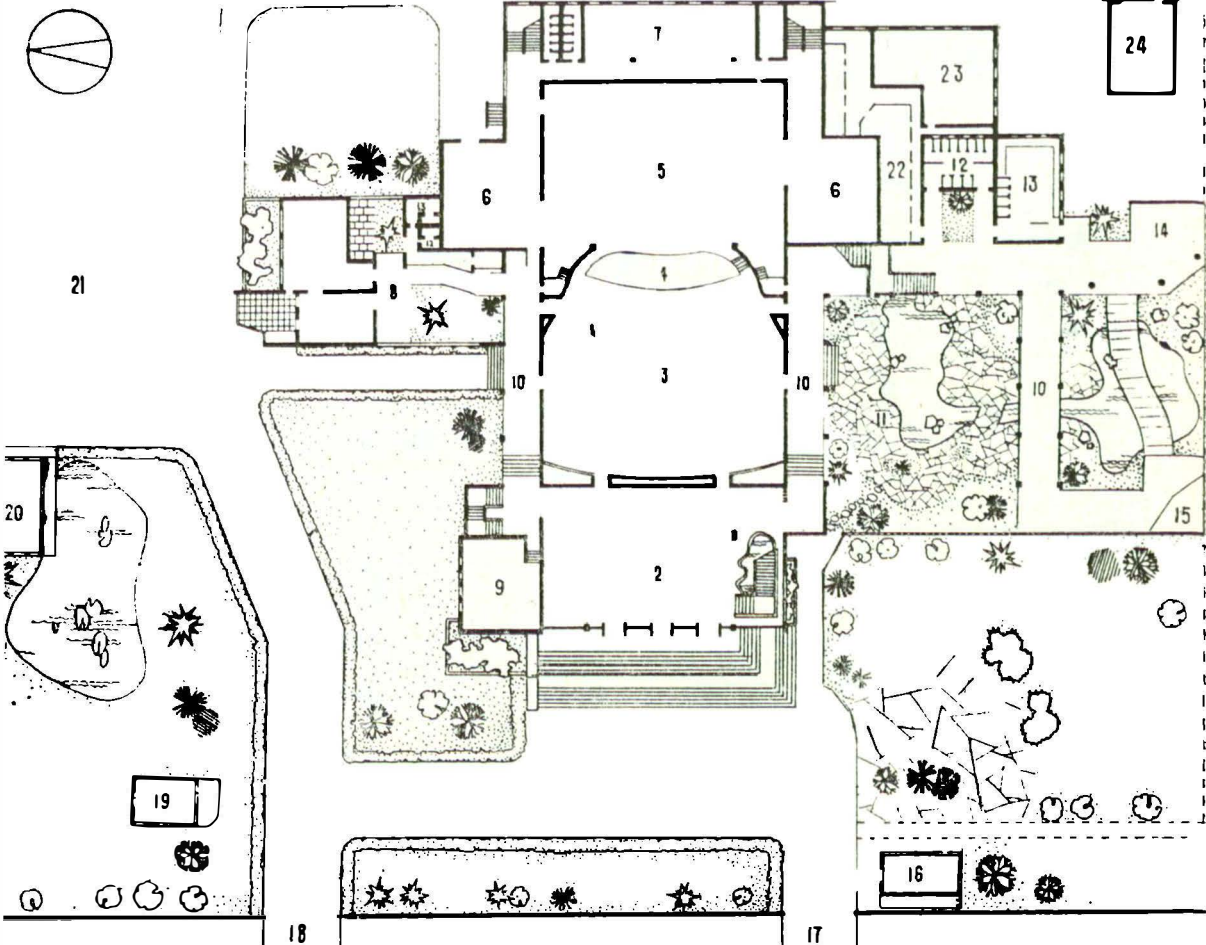
Pentru a putea înțelege mai exact spațiul teatral tradițional chinez cred că este necesar să-l informez în prealabil pe cititor despre tradițiile arhitecturii civile chineze, evident, fără pretenția de a emite sentințe definitive și mai ales cu modestia unui scenograf educat în spiritul artei europene, artă ce pare nevoită pe lingă rafinamentul artei chineze. În ce mă privește, contactul cu tradiția arhitecturală chineză a fost revelator, și ca un argument al afirmației aduc faptul că în timpul vizitei la aceste monumente am uitat de ignoranța mea stînjenitoare în ce privește limba și,

peste explicațiile traducătoarei, adăugăm în gînd nuanțe și subtilități intraductibile.

Sinteza arhitecturală chineză integrează arta construcției cu artele plastice, arta organizării spațiului cu poezia, filosofia cu peisagistica, în așa fel încît noțiunea europeană de arhitectură pare săracă. Modernitatea uluitoare a civilizației milenare chineze m-a făcut să înțeleg de ce contactele cu această tradiție artistică au generat în Europa, de două secole încoace, momente artistice de vîrf.

Arhitectura veche chineză cu destinație de locuit este constituită pe principiul incintei care cuprinde un complex arhitectural. Zidul de cărămidă al incintei, ritmat de pilaștri, are uneori goluri de forme diferite, altele goluri de aceeași formă, dar cu traforuri diferite, altele este ondulat închipuind forma unui dragon. În interiorul împrejuririi, spațiul este structurat de pavilioane și galerii acoperite care despart grădinile. Între-pătrunderea spațiului exterior cu cel interior, lipsa de opacitate a elementelor despărțitoare — de obicei traforate —, arta rafinată a grădinilor populate cu pomi, lacuri, poduri și stînci, toate acestea îți transmit senzația că incinta în care te afli închide de fapt o lume, la altă scară, e drept, dar care cuprinde tot și este perfectă. Probabil că numai despre arta și știința subtilă cu care sînt ghidate traseele pietonului, care traversează succesiv pavilioane, grădini, poduri, galerii, urcînd și coborînd nuanțat, astfel încît banalul mers se transformă într-o meditație evoluînd pe măsura parcurgerii drumului, s-ar putea scrie volume întregi.

Și cum eu încă mai cred că într-o lume perfectă nu poate lipsi tocmai teatrul, l-am și găsit în această incintă, troinînd superb într-o curte interioară, înconjurată pe trei laturi de porticele pavilioanelor, de pe a patra avansînd ma-



**Planul Teatrului Prieteniei — Guangzhou (Canton). Citeva reperi : 2. Foyer. 3. Sala. 4. Fosa orchestrei. 5. Scena. 6. Buzunare laterale. 10. Portice (galerii acoperite). 11. Grădină cu bazin.**

jestuos, ca sunetul grav al unui gong chinezesc, SCENA.

Dispozitivul scenei, cu două niveluri de joc, este înconjurat de public, ca în teatrul lui Shakespeare, pe trei laturi, iar scenografia, costumele, machiajul și muzica se întrec în rafinament cu cadrul arhitectural.



Am avut ocazia să vizitez 16 spații de spectacol (incluzînd și pe cele în care am participat la spectacole), două sînt de tipul tradițional descris mai înainte, iar celelalte 14, moderne și pe schema italiană. Pe acestea din urmă le-aș împărți în două categorii : prima cuprinzînd teatrele cu un regim de dotare mai modest, tehnică modestă, foaiere reduse, confort și finisaje la nivelul cinematografelelor noastre, iar a doua cuprinzînd săli de

spectacole construite recent, în care se evidențiază nivelul tehnic excelent al dotărilor scenei și condițiile de confort ridicat al actorilor și publicului.

O clădire care nu se poate încadra în nici una dintre categoriile de mai sus, dar care trebuie menționată prima datorită valorii ei excepționale este Memorialele Dr. Sun Yat-Sen din orașul Guangzhou. Construcția ocupă 12.000 mp, cuprinde o scenă cu deschiderea de 15 m, avînd o adîncime egală cu deschiderea, și o sală cu 4.729 locuri. Proiectată de tînărul și talentatul arhitect Lu Yenzhi în 1929, clădirea s-a realizat din fondurile adunate prin contribuție voluntară de la cetățenii orașului și de la chinezii de peste hotare. De formă octogonală, construcția a fost realizată din oțel și beton armat, îmbinînd în mod fericit funcțiunea și materialele moderne cu tradiția

arhitecturii chineze. Din punct de vedere arhitectural, mi se pare exemplarul cel mai reușit dintre toate sălile moderne vizitate, datorită acestei sinteze perfecte între tradițional și modern. Renovate în 1963 și 1975, sala și scena au fost prevăzute cu instalații moderne electrice, acustice, de ventilație și aer condiționat.

Sala este folosită pentru conferințe și congrese, dar și pentru spectacole muzicale, de dansuri, concerte etc. Ar putea fi utilizată și pentru un anumit tip de teatru de dramă sau pentru opera tradițională chineză dacă s-ar executa câteva lucrări de amenajare nu foarte pretențioase și pe care spațiosul parter al sălii le-ar primi cu generozitate.

O construcție recentă este Teatrul Prieteniei, clădit cu douăzeci de ani în urmă tot în Guangzhou, într-o zonă cu parcuri a orașului. Teatrul nu are trupă proprie, el fiind destinat găzduirii turneeleor teatrale, muzicale, de operă etc., din țară și străinătate. Sala poate fi folosită și pentru proiecții de film cinematograf pentru care are toată aparatura necesară. Deschiderea scenei este de 14 m., lățimea scenei, inclusiv buzunarele laterale, are 27 m., adâncimea scenei este de 19 m. și înălțimea de 17 m. Pentru concerte scena are în dotare un plafon acustic care se assemblează fără dificultate și apoi e ridicat la contrabare. Sala prevăzută cu balcon are o capacitate de 1600 de locuri. Foaierul din interiorul clădirii se continuă în exterior în mod inspirat cu o grădină tradițională chineză care primește spectatorii în pauze cu răcoarea bazinelor cu pești aurii (orașul e situat în zona tropicală). Directorul teatrului, un reputat actor de film, și-a amintit cu plăcere de succesul Filarmonicii „George Enescu”, care a concertat în 1979 pe scena aceasta.

La Beijing, localul Operei Chineze (autor prof. arh. Xu Hong-Zhuang), recent terminat, a fost amenajat pe nucleul scenei fostului Teatru al Armatei. Portalul scenei are 8 m înălțime și 14,8 m. deschidere iar scena 21 m. adâncime și 19 m. înălțime. În fața rampei există o fosă mobilă (pe principiul trapelelor) de 14,6×4 m în plan și cu o cursă pe verticală de 2,5 m., acționată hidraulic. Scena, dotată la pod cu 60 de contrabare, este echipată la platou cu trei culisante și patru trape acționate hidraulic, de 15×1,75 m. Echipamentele electrice ale scenei au aceeași anvergură cu cele mecanice; de remarcat cele opt turnuri laterale cu proiectoare, patru la grădină, patru la curte, telecomandate pentru mișcare pe verticală sau orizontală. Numărul total al aparatelor de iluminat fixe depășește 600. Sala, cu o capacitate de 1660 de locuri, accede către un foaier extins generos cu un hol pe mai multe

etaje, înconjurat de galerii. Singurul defect al acestei clădiri este poziția ei excentrică, 14—15 km de centrul orașului.

Tot la Beijing, noua sală experimentală a Academiei Centrale de Teatru, (autor Arh. Liu Li), cu o capacitate puțin sub o mie de locuri, are o scenă dotată cu o turnantă tambur Ø 14 m. conținând opt trape acționate hidraulic cu o cursă de la -1,5 la +3,5 m. De remarcat e faptul că întreaga concepție și execuție a instalațiilor de scenă este realizată în China.

Mai nouă decât cea din Beijing, sala Institutului de teatru din Shanghai, inaugurată în toamna lui 1985, are o scenă echipată cu un sistem de trape care prin coborîre permit înglobarea de culisante sau turnante, după caz, în platoul scenei. Arhitectura curată a sălii și foierelelor, precum și concepția modernă a spațiilor teatrale, ca săli de clasă ale studenților (cabină — sală de machiaj, atelierul de pictură — clasă de scenografie etc.), fac din această clădire un teatru-școală așa cum ar trebui să aibă orice școală de teatru.

În general, capacitățile sălilor de peste o mie de locuri reclamă instalații electronice pentru captarea sunetului și amplificarea lui, calitatea acustică a spectacolului depinzând de calitatea instalației. Pentru sălile din prima categorie, cu echipamente mai modeste dar capacități mari, acustica va fi o problemă, desigur până în momentul modernizării echipamentelor.

Nu se pot trage concluzii, evident, asupra spațiului teatral din China după un contact atât de limitat în timp și spațiu, totuși câteva tendințe se pot întrezări.

Prima ar fi tendința de modernizare tehnică a dotărilor electrice, mecanice și acustice ale scenei, mergând poate chiar până la modelul german al „scenei-uzină”.

A doua tendință este de a folosi cu precădere formula italiană în noile construcții, chiar pentru teatrele experimentale ale studenților. Dacă prima tendință mi se pare firească în procesul evoluției teatrului, cea de-a doua apare mai puțin fondată, cel puțin din punct de vedere istoric, teatrul tradițional chinez avînd o schemă asemănătoare celui elizabetan. Această situație se datorează și faptului că nu toate trupele chineze au o scenă proprie, deci este preferabil, cel puțin pentru moment, ca efortul de adaptare, în condițiile de turneu permanent al trupelor fără scenă proprie, să se limiteze la un singur tip de scenă, cel italian.

Principalul este că teatrul chinez își dezvoltă acum o bază materială solidă, care stă mărturie în fața tuturor pentru locul de cînte pe care îl ocupă teatrul, astăzi, în China.